

Yritysvuorovaikutustyöpaja 10.12.2013

Paikka: Cursor

Osallistajat: Kalliomäki Helka, Korkiakoski Pauli, Kukkonen Marja, Lybeck Toomas, Perttunen Mika, Suni Birthe, Uski Markku, Kosonen & Piippo (MAL-verkosto).

Muistio: Timo Hämäläinen, Panu Lehtovuori (Livady Oy)

Tiivistelmä

Keskustelua taustoittivat Helka Kalliomäen, Markku Hannosen ja Panu Lehtovuoren lyhytluennot, joiden jälkeen käytiin vilkas keskustelu. Keskeiset havainnot investointien näkökulmasta ovat 1) sijoittajat hakevat spesifejä mahdollisuuksia, eivät niinkään ajattele Kotkan-Haminan seutua tai sen suhdetta joihinkin muihin seutuihin ja 2) koko eteläinen Suomi (Turku-Tampere-Helsinki-Vaalimaa) on syytä nähdä yhtenä kokonaisuutena mm. liikenneyhteyksien, väestön ja koulutuksen potentiaalien kannalta. Kotkan-Haminan seutu ei ole perifeerinen, vaan aivan relevantti sijoituskohde toisaalta osana suhteellisen menestyvää eteläistä Suomea ja toisaalta Pietarin läheisyyden ansiosta. Potentiaalit pitää osata löytää ja kuvata paremmin: tarjoilla lupaavia paikkoja ja syytä sijoittua.

Jatkotyön osalta päätettiin järjestetään toinen puolen päivän työpaja helmikuun alkupuolella ja varmistaa yritysten mukanaolo. Alustaviksi teemoiksi valittiin satamaklusteri ja kaupan ala (ulkomaiset kaupan investoinnit) sekä näiden lisäarvoa tarjoavat linkit eri aloille ja toimijoihin. Maantieteellisesti teemat kattavat sekä E18-ydinvyöhykkeen että laajasti rannikkoa ja brownfieldejä – seudun eri tyyppisiä mahdollisuuksien paikkoja (opportunity areas). Toisessa työpajassa yrityksiä pyydetään konkretisoimaan tarpeitaan ja tulevaisuuden näkymiään. Puhujana mahdollisesti logistiikkaekspertti Ulla Tapaninen kahden ryhmähaastattelun välissä.

Näkemyksiä yritysvuorovaikutuksen lähtökohdista (lyhytluennot)

Vyöhykeajattelu

- *Soft spaces and fuzzy boundaries* -ajattelu viime vuosina nosteessa eurooppalaisessa aluesuunnittelussa.
 - o Vyöhykeajattelun erottaa temaattisesta verkostomaisesta toiminnasta fyysinen runkoyhteys ja vyöhykkeen yhteiset resurssit.
 - o Konseptin haaste: abstraktilla tasolla tehdyt visiot on vaikeita toteuttaa käytännössä.
- Suomessa vyöhykeajattelun tuomista suunnitteluun on hankaloittanut vyöhykkeiden fyysisen rakenteen hajanaisuus (vrt. Keski- ja Länsi-Eurooppa), vyöhykkeiden muodostamisen julkissektorivetoisuus, resurssien vähäisyys, ja heikko sitoutuminen.
 - o Vyöhykkeet on nähty pitkälti lyhytnäköisinä verkostomaisina tiloina, ei pitkän aikavälin maankäyttöön linkittyvinä tiloina
 - o Viime aikoina tosin liikennesuunnittelussa on vahvemmin omaksuttu tätä näkökulmaa.

E18

- E18 on Suomen aluerakenteen kannalta merkittävä vyöhyke.
 - o Kokonaisuudessaan sen varrella on Euroopan parasta talouskasvua ja asuu Euroopan koulutetuinta ja innovatiivisinta väkeä.
 - o Erikoisalana on ICT-osaaminen.
- Keskeinen kysymys on selkeyttää mitä tämä fyysinen yhteys mahdollistaa; maantieteellisten etäisyyksien häivyttäminen ja yhtenäisen laaja-alaisen toimintaympäristön luominen.
- Suhteessa keskeisempään Eurooppaan sekä globaalisti Etelä-Suomessa voi olla kilpailutekijä ”pienimuotoisuus”.

Seutusuunnittelu Kotkan-Haminan seudulla

- E18-ympäristö on profiloitunut seutusuunnittelun selkärangaksi.
 - o Ei pelkkä tie vaan ihmis-, osaamis-, ja ideavirtoja.
- Seudun strategisen yleiskaavan keskeinen tehtävä on konkretisoida mitä abstrakti vyöhykeajattelu tarkoittaa Kotkan-Haminan seudulla
 - o Kehityskäytävä on todellisuutta vasta kun sen mahdollisuuksia realisoidaan (esim. nopeiden yhteyksien toteuttaminen).
- Seudun strateginen yleiskaava on kunnallisten yleiskaavojen summa, jotka kaikki toteuttavat samaa tahtotilaa.
 - o Ei korvaa kaikkea kuntien yleiskaavoitusta vaan tapauskohtaisesti kunnille jää omia erillisiä yleiskaavoitusmahdollisuuksia.
- Yleiskaavaprosessi on seudun laajuudella opettelua Kotkan-Haminan seudulla.
 - o Sen toteuttamiseen on pienet resurssit.
 - o mallia/oppia otetaan muualta jatkuvasti.

Yritysvuorovaikutus Kotkan-Haminan seudulla

- Keskustelut yritysten kanssa ovat perinteisesti olleet:
 - o Hyvin konkreettisia, linkittyen esimerkiksi tien rampeihin
 - o Yleistä mantraa; ”kaavoituksen pitäisi olla joustavampaa”
- Investointinäkökulmasta yrityksiä ei tavanomaisesti kiinnosta minkä kunnan alueelle sijoittuvat vaan oma ydinliiketoiminta.
- Yritysvuorovaikutuksesta puuttuu pitkän tähtäimen taso.
 - o Tavoite seutustrategiassa on mahdollistaa, että yritykset pystyisivät tulkitsemaan yhdyskuntarakenteen kokonaiskuvasta missä heidän olisi edullisinta sijaita; missä parhaat olosuhdetekijät ja missä palvelujen arkiympäristö toimii parhaiten
- Palveluverkkotarkastelu oma prosessinsa eikä limity yritysvuorovaikutukseen.

Ulkopuoliset näkökulmat

- Eurooppalaisessa kaupunki(seutu)tason suunnittelussa pinnalla olevia lähestymistapoja yritysvuorovaikutukseen
 - o Niihin on selkeästi otettu elementtejä vyöhykeajattelusta; tarkkarajaisuudesta kohti yleispiirteisiä tulevia dynaamisen toiminnan alueita kuvaavia vyöhykkeitä
 - o Temaattinen lähestymistapa; kuvataan toimintojen intensiivisyyttä ja suhdetta toisiinsa
 - o Mm. logististen hubien välille syntyvien kehityskäytävien/yhdyskäytävien korostaminen
 - o Keskeisten alojen luovat yhteenliittymät; verkottuminen ja lisäarvo myös yksittäisten toimijoiden tasolla
 - o Kurkotetaan kansallisten rajojen yli; rajat ylittävä dynamiikka
- Kotkan-Haminan seudulla on huomattavaa, että eteläinen Suomi nähdään yhtenä asiakokonaisuutena
 - o Globaalin investoijan näkökulma on: 1) Euroopan tason alue (Esim. Itämeri); 2) maa (Suomi vai Ruotsi); 3) Spesifi seutu (Kotka-Hamina).
 - o Eteläisellä Suomella tulisikin olla yhteinen agenda (esim. E18 erittäin relevantti)
- Kotka-Hamina ei ole syrjässä vaan etenkin globaalista ICT-näkökulmasta hyvin keskeisellä paikalla; Googlen päätös siirtyä alueelle on erittäin strateginen
 - o Vastaavia palvelinkeskuksia globaalisti vain kourallinen
 - o Googlen pitkän ajan tähtäin mahdollisesti keskuksen laajentaminen R&D –ympäristöksi.
 - o Seudun etuina halpa sähkö, kylmä ilmasto ja yksityislainsäädäntö. Ja ennen kaikkea Venäjän läheisyys.
- Turismin infrastruktuurin linkittyminen globaaliin R&D ympäristöön keskeinen mahdollisuus tulevaisuudelle
- Yritysvuorovaikutuksessa tarvitaan yhteistä foorumia jossa tapahtuu ja jossa keskustellaan;
 - o Boulder, Colorado on esimerkki jossa Googleen verrattavissa olevasta ICT-investoinnissa on syntynyt elinvoimainen yritysekosysteemi
 - o Kotkan-Haminan seudulla on potentiaalia samaan havaittavissa; ongelmia tosin esimerkiksi kansainvälisen koulun puuttuminen
- Kiinteistöalan näkökulmasta Kotkan-Haminan seutu kilpailee ”neloskategoriassa” Helsinki, Tampereen ja muiden kasvukeskusten jälkeen muiden satamakaupunkien kesken
 - o Taloudellinen tilanne rajoittaa kiinteistöalalla tehtäviä riskisijoituksia tällä hetkellä

Keskustelu

Keskeiset ja eniten potentiaalia omaavat yritysklusterit

- Matkailu keskeisin kasvuala elinkeinostrategiassa (muut pelit/ICT ja energia ja logistiikka).

Matkailuala

- Suomessa matkailualan investoinnissa ei uskalleta ottaa riskejä (vrt. ero Ruotsiin melkoinen).
 - o Kotkan-Haminan seudulla yritykset ottavat edelleen vähemmän riskejä kansallisessa vertailussa.

- Suomessa matkailualalla yleisesti ottaen kansainväliset investoinnit ovat pieniä.
 - o Kotkan-Haminan seudulla kuitenkin viime aikoina alkanut pyöriä kansainvälisiä sijoittajia
 - o Sirius Sports seudun ensimmäinen merkittävä kansainvälinen investointi matkailualalla; Investoinnin taustalla 1) sijainti (E18), 2) Venäjää vakaampi toimintaympäristö, 3) Sijoittajan henkilökohtaiset mieltymykset aktiviteettien suhteen.
- Matkailumarkkinointi on seudullista: vuonna 2012 päätettiin, että markkinoidaan seudun tasolla (Kaakko 135 astetta); konsepti poikkeuksellinen (ei puhuta kunnista); vyöhykenäkökulmaa otettu haltuun siis. Koko ajan puhutaan naapurialueiden kanssa yhteistyömahdollisuuksista.
 - o Vironlahdella on mökkiyrittäjä jolla on erittäin hyvää Venäjän markkinointia; pistemäistä osaamista siis on. Kielen osaaminen keskeisessä asemassa. Tosin venäläistenkin kielitaito paranee jatkuvasti.
- Venäläisjohtoisuus sijoitusajattelussa ei välttämättä ole kovin hedelmällistä, sillä 65% matkailijoista on muita kuin venäläisiä (tosin 70% ulkomaisista matkailijoista kuitenkin venäläisiä)
 - o Tulevaisuuden näkymissä venäläiskeskeisyyden laventaminen.
- Matkailualalla on tunnistettu laatutaso-ongelma, eli kaikkien yrittäjien palvelut eivät ole samalla tasolla.
 - o Tämän parantamiseksi ei ole tällä hetkellä systemaattista ja jatkuvaa yhteistyötä vaikkakin yksittäisiä synergiahankkeita on vireillä (mm. opiskelijoiden ”mystery shopping” ja naapurimaakunnan matkailuosajien vertaisarviointit).
 - o Palvelualalla muutokset voivat kuitenkin olla erittäin nopeita
 - o Toisaalta: 98% seudulla käyneistä venäläisistä ovat valmiita suosittelemaan seutua; he pitävät etenkin luontomatkailun mahdollisuuksista ja ostosmatkailusta (Kotkan saari profiloituu tässä suhteessa).
- Matkailualalla on ollut panostusta ekologisuus/kestävyysteemaan ylätasolla, mutta yrittäjätasolla ajattelun etuja ei ole sisäistetty riittävästi. Tässäkin suhteessa on tehty yhteistyötä yli maakuntarajojen.
- Luontomatkailussa keihäänkärkinä on seudun kaksi kansallispuistoa, kalastus joella ja merellä, sekä maakunnassa sijaitseva Repoveden kansallispuisto myös.
 - o Luontomatkailun suhteen aletaan seudulla pian tehdä omaa strategiatyötä, laajasta tarjonnasta on tehtävä valintoja.
 - o Tulevaisuuden potentiaalia on etenkin Munapirtin alueella ja Hurlun alueella; molemmat ovat kuntien omistamia rakentamattomia luontoalueita.
- Ostosmatkailussa profiloituvat etenkin Vaalimaan kehittäminen ja Kotkan saari
 - o Ostosmatkailun pitkän tähtäimen kestävyys on kuitenkin nykyinen kyseenalainen → Tarvitaan laadukkaampaa ostostarjontaa
- Ostosnäkökulmasta on E18-käytävälle muodostumassa vähintään neljä keskusta; alueet ovat nyt neutseellisiä ja mahdollisuudet edelleen avoimet.
 - o Yksi näkökulma on kehittää niitä erilaisiksi ettei kaikista tule esimerkiksi kalakauppaan erikoistuneita.
 - o Toisaalta keskiverto-ostajan tarpeita palvellaan paremmin jos joka paikassa olla vähän kaikkea tarjolla eikä erikoistuneita keskittymiä.
 - o Kaupunki-maaseutu vuorovaikutus voisi myös olla vahvasti läsnä; esimerkiksi kalanjalostus ja myynti saman katon alla (tämänsuuntaisia hankkeita on meneillään seudulla).
 - o Kaupan keskittyessä E18-tien varteen esille nousee myös tiivistyvän kaupunkirakenteen ja automarketteihin perustuvan suunnittelufilosofian ristiriita.

- Rajaseutumatkailussa Vaalimaalle keskitettyjen (ja laajemminkin Kotkan-Haminan seudun) palveluiden taustalla on Pietarin seudun venäläisten spontaanit ja ”arkiset” reissut
 - o Rajaseudun etu on nopea saavutettavuus; Pietarista voidaan lähteä spontaanisti ja Tulopäätös tehdäänkin keskimäärin 3-7 vuorokautta ennen matkaa.
 - o Palvelutaso myös heijastelee ”arkisuutta” (Vaalimaan kasino vs. Las Vegas); päätöksentekoprosessit ja tavoitteet ovat hyvin erilaisia esimerkiksi kyseisten esimerkkikohteiden suhteen.
- Viisumivapaus voisi mahdollistaa purjehtimisen ympäri Suomenlahtea; laiva- ja venealalla on Kotkan-Haminan seudulla osaamista.

Satama/logistiikka-ala

- Satamat ja satamasidonnainen teollisuus (toiminnot jotka hyötyvät sataman läheisyydestä; mm. kokoonpanoa) on keskeinen toimialaklusteri jota kehitetään jatkuvasti.
 - o Robotiikka keskeisessä roolissa tulevaisuuden kasvunäkymien suhteen.

ICT/peliala

- ICT/pelialaklusteri näyttäytyy tällä hetkellä pistemäisinä keskittymä Kotkassa (Playa Hub) ja Haminassa (Google)
 - o Uusien datakeskusten sijoitusmahdollisuuksista on myös jatkuvasti kysely.
- Visio: E18 fyysisen kasvukäytävän rinnalle tulee virtuaalinen kasvukäytävä ”maailman aivot”, jossa Google näyttölee isoa osaa.
- ICT/Peliala kurkottelee myös matkailuklusterin suuntaan (Cursor-Aalto-Google –yhteistyö)
- Suhteessa Helsingin läheisyyteen, alalla näyttäytyy sekä riskejä että mahdollisuuksia samaan aikaan
 - o Mahdollisuutena ennen kaikkea sijainti Idän ja Lännen reunavyöhykkeellä; tässä suhteessa tosin konkretia puuttuu toistaiseksi.
 - o Tulevaisuudessa venäläiset eivät ehkä liiku samalla tavalla materian perässä kuin nyt kun Venäjä kehittyy; tarvitaan uusia avauksia.

Energiaklusteri

- Haminassa on maatalousrehusta hyötyvä energialaitos
 - o Linkittyä myös matkailuun; maiseman pitäminen ”autenttisenä”.

Temaattiset mahdollisuudet; ”Up and Coming”

- Terveysala on tulevaisuutta; siihen ei ole vielä keskitytty siihen paljoakaan ja systemaattinen työ tältä osalta puuttuu.
- Historia on alihyödynnetty teema tällä hetkellä; siinä on paljon potentiaalia aloja läpileikkaavana aiheena.

- Kalastus hyvä esimerkki tuhansien vuosien elinkeinohistoriasta, jota voitaisiin paremmin hyödyntää.

Tilalliset mahdollisuudet; "Opportunity Areas"

- Kotkan-Haminan seudulla sijaitsee paljon brownfield-alueita joiden käyttöjen muutoissa on potentiaalia tulevaisuuden suhteen.
- Kuntien omistavat luontoalueet Munapirtti ja Hurppu.
- Varuskunnilta vapautuvat saaret (kaksi aluetta) ovat konkreettisia kehitysalustoja joissa on jo olemassa olevaa infrastruktuuria.
- Vesialueille muodostuva erilaisten mahdollisuuksien kokonaisuus; Kymijoen laakso, saaristo, etc. voisivat muodostua tilallisiksi kokonaisuuksiksi.
- Haminasta taas on moottoritien myötä tulossa uhka tulla turhan kätevästi ohitettava kaupunki.
 - Riski, että seudusta tulee liian yksinapainen (Kotka).
 - Käytännössä kahden liittymän välinen alue, jonka väliin Haminan keskusta putoaa, pitäisi pystyä muodostamaan keskeiseksi suunnittelukysymykseksi.
 - Haminassa potentiaalia olla seudun "Naantali".

Seutusuunnittelusta ja -kehittämisestä

- Seutusuunnittelu on vahvasti käynnissä vaikka yhteistä strategiaa ei vielä olekaan laadittu.
 - Ensi viikolla/tällä viikolla on esimerkiksi seudullinen kuntapäätäjien yhteistyökokous.
- Mahdollinen seudullinen kehityspolku on alueiden profiloituminen toimintojen näkökulmasta.
 - Seutusuunnittelussa on tärkeää, että pystytään esittämään erilaisia vaateita ja tavoitteita eri kasvupisteisiin eikä vaan oteta kaikkea tulevaa avosylin vastaan.
 - Ongelmaksi toisaalta nähdään, että vaikka päätäjätasolla laadittaisiinkin kehittämisperiaatteita, niin käytännön tasolla yksittäiset investointiehdotukset ajavat niistä ohi.
- Markkinointi on keskeinen osaamisalue, jossa korostuu osaaminen tuotteistaa ja myydä palveluita/mahdollisuuksia.
 - Tämä nähdään usein Suomessa pullonkaulana; Kotkan-Haminan seudulla on kuitenkin hyvä potentiaali menestyä tässä suhteessa.
 - Yksi konkreettisista tavoitteista yleiskaavatyössä on luoda edellytyksiä sille mitä myydään sekä ymmärtää paremmin mitä seudulla on myydä.
- Jyväskylän-Äänekosken alueella on tehty paljon karttapohjaisia harjoituksia jotka voisivat olla Kotkan-Haminan seudun yritysvoorovaikutustyölle relevantteja (Jyväskylän seudun rakennemalli – dokumentti).

Jatkotyö

- Järjestetään toinen puolen päivän työpaja helmikuun alkupuolella ja varmistetaan yritysten mukanaolo.
 - o Työpajasta toimialan suhteen temaattinen, jotta fokus on parempi.
 - o Tavoite synnyttää lihaa yritysten ”teemayleiskaavalle”, joka linkitetään tasona yleiskaavatyöhön.

- Alustaviksi teema-alueiksi valittiin satamaklusteri ja kaupan ala (ulkomaiset kaupan investoinnit).
 - o Satamassa paljon potentiaalia; satama itsessään varmasti kiinnostunut ja sen ympärillä on yrityksiä. Keissinä voisi olla logistiikan muutosteema.
 - o Ulkomaisten kauppajen hankkeiden alalla on uusia/uudentyyppisiä sijoittajia liikkeellä. Karhulan Jumalniemen alue voisi olla konkreettinen keissi joka varmasti kiinnostaa yrittäjiä.
 - o Molempienkin valinta onnistuu; toteutetaan kaksi kahden tunnin kestävää haastattelu/keskustelutilaisuutta ja inspiroiva luento niiden välissä